

Handläggningen av en ansökan om svensk psykologlegitimation. Fråga om Socialstyrelsen kunnat uppställa krav på att ingivna handlingar skulle vara översatta till svenska eller engelska

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Socialstyrelsen. Klagomålen avsåg handläggningen av en ansökan om svensk psykologlegitimation. AA gjorde därvid gällande att Socialstyrelsen borde ta upp ansökan till prövning på befintliga merithandlingar vilka var författade på spanska. Hon vände sig också mot att Socialstyrelsen hade vilandeförklarat ärendet i avvaktan på att handlingarna skulle översättas.

Till stöd för sin talan anförde AA bl.a. följande. Hon har inte ekonomiska möjligheter att låta översätta handlingarna. Vidare saknar hon, hennes anhöriga och hennes vänner kompetens att översätta handlingarna. Såvitt hon förstår är det JO:s uppfattning att den enskilde har rätt att utan översättning ge in handlingar skrivna på ett av de större EU-språken till en myndighet. Själva bedömningen av den utländska utbildningen sker på institutionen för psykologi vid universiteten i Göteborg, Uppsala eller Lund, vilka har institutioner för spanska språket. Universiteten har således den kompetens som krävs för att bedöma den utländska psykologutbildningen. Större myndigheter som Socialstyrelsen borde ha personal som behärskar spanska språket. Socialstyrelsen har tidigare bedömt liknande psykologutbildningar från Chile. Eftersom merithandlingarna i Chile till större delen är standardiserade, är det orimligt att ställa krav på en översättning av samtliga handlingar. Socialstyrelsen borde efter en jämförelse med tidigare inlämnade ansökningar och översättningar kunna göra en riktig bedömning av hennes utbildning. Socialstyrelsen borde inte ha vilandeförklarat hennes ansökan utan i stället ha begärt in en komplettering inom en viss tid och, om detta inte hade efterkommit, avvisat ansökan. Därigenom hade hon fått ett överklagbart beslut.

Till anmälan fanns fogat bl.a. en skrivelse daterad den 24 februari 2004 från Socialstyrelsen rörande ärendets handläggning.

Utredning

Inledningsvis inhämtades upplysningar per telefon från byrådirektören BB, enheten för behörighets- och kompetensfrågor vid Socialstyrelsen. Hon anförde bl.a. följande.

Ärendet har handlagts på sedvanligt sätt. Socialstyrelsen brukar inte sätta en tidsgräns för sökanden att inkomma med kompletterande handlingar i den aktuella typen av ärenden. Anledningen därtill är att det regelmässigt tar lång tid för sökanden att införskaffa erforderliga handlingar. Det är också vanligtvis omöjligt att förutse hur lång tid det kommer att ta. Det kan vara förenat med stora svårigheter att anskaffa handlingarna. Om det tar mycket lång tid för sökanden att komplettera sin ansökan påminns sökanden innan en eventuell tidsgräns sätts ut. Sökandena uppmanas att översätta handlingarna själva, bl.a. därför att de skall arbeta på svenska språket om de får den sökta legitimationen. Samtliga handlingar behöver inte översättas.

Därefter anmodades Socialstyrelsen att inkomma med utredning och yttrande över vad som hade framförts i anmälan. I remissvaret, som hade beslutats av dåvarande generaldirektören CC, anfördes i huvudsak följande.

JO har anmodat Socialstyrelsen att inkomma med utredning och yttrande över AA:s anmälan angående myndighetens vägran att översätta merithandlingar från spanska till svenska i ett ärende om ansökan om svensk psykologlegitimation. Socialstyrelsen får efter övervägande av handlingarna i ärendet besvara JO:s anmodan enligt följande.

Socialstyrelsens hantering av ärenden om godkännande av utländska utbildningar för svensk legitimation för arbete inom hälso- och sjukvården följer bestämmelserna i lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område, förordningen (1998:1513) med samma namn samt, i detta fall, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1996:13) om legitimation som psykolog.

Utländska utbildningar som leder till psykologyrket kan se mycket olika ut, från direkta yrkesinriktade utbildningar till mer allmänt hållna beteendevetenskapliga akademiska studier. Socialstyrelsen gör en första bedömning av om den utländska utbildningen är en utbildning som kan jämföras med svensk psykologexamen som är en yrkesexamen. Skälet till att Socialstyrelsen behöver en omfattande dokumentation, dvs. en noggrann redovisning av innehållet i den utländska utbildningen i översatt skick, är att möjliggöra för sakkunniga vid psykologiska institutionen vid de universitet, som Socialstyrelsen har avtal med, att utföra en akademisk bedömning av innehållet i den utländska utbildningen i relation till den svenska psykologutbildningen. Sakkunniga anger därvid de kurser/kursmoment, med högskolepoäng, som sökande måste komplettera sin utländska utbildning med i Sverige för att sökandes utbildning ska kunna jämföras med svensk psykologexamen samt efter genomförd praktik därefter ge psykologlegitimation.

Det ankommer på Socialstyrelsen att bedöma merithandlingar från utländska yrkesutövare inom totalt 21 reglerade yrken inom hälso- och sjukvården. Det rör sig om ett stort antal ärenden varje år. Bedömningar av detta slag förutsätter att den enskilde uppvisar dokumentation på svenska eller engelska. Socialstyrelsen kan inte ställa krav eller besluta angående eventuellt samarbete mellan olika institutioner, t.ex. mellan psykologiska och språkliga institutioner vid universiteten i syfte att få handlingar översatta.

De bedömningar som Socialstyrelsen och sakkunniga tidigare har gjort av chilenska psykologutbildningar (fyra ärenden) har resulterat i varierande krav på

kompletterande utbildning. Dessa utbildningar har inte genomförts vid det universitet och den tidpunkt som gäller för AA. Socialstyrelsen har således inte tillgång till översatt utbildningsmaterial som överensstämmer med hennes utbildning.

Socialstyrelsen har inte tidsbegränsat möjligheten till komplettering av handlingar utan anser att utländska sökande måste få ta den tid i anspråk som krävs för att kunna komplettera sina handlingar. Uttrycket "ärendet är vilande" har använts som ett lugnande besked till utländska sökande angående möjligheterna att komplettera sin ansökan med viss begärd dokumentation. Socialstyrelsen brukar uppmana sökande att själva översätta materialet som rör kursinnehållet eftersom de har bäst överblick över och kunskap om vilka delar som är viktiga att dokumentera för att göra utbildningen rättvisa och vilka delar som kan förkortas eller helt utelämnas.

I begäran om komplettering den 24 februari 2004 har Socialstyrelsen angett vad som behöver översättas. Uppskattningsvis rör det sig om ca 50–60 sidor och således inte alls om de ca 190 sidor som AA själv uppger. Det aktuella ärendet är fortfarande inte avgjort hos Socialstyrelsen. Trots detta har AA överklagat myndighetens begäran om komplettering till Länsrätten i Stockholms län.

Förvaltningslagen bygger på den underförstådda förutsättningen att svenska språket ska tillämpas i ärendehandläggningen. I vilken grad krav ändå kan ställas på myndigheter att översätta inkommande handlingar varierar beroende på bl.a. ärendets beskaffenhet, omfattningen och karaktären på det inlämnade materialet och den sökandes egna språkkunskaper. Socialstyrelsen saknar såväl språklig kompetens som resurser för att ombesörja översättningar av merithandlingar. I ansökningsärenden av detta slag, när det finns ett starkt egenintresse från den sökande, är det i högre utsträckning ett ansvar för den enskilde att sörja för översättning än om det t.ex. är fråga om inlagor i ett ärende om tvångsingripande mot någon enskild. Enligt Socialstyrelsens noteringar fick AA 1984 godkänt resultat i rikstest i svenska språket vilket ger allmän behörighet till högskolestudier. Förutsättningarna för AA att själv ombesörja översättning av de begärda handlingarna i detta ärende kan inte anses ha varit så betungande att ansvaret för uppgiften istället skulle ha övergått till myndigheten.

Socialstyrelsen kan sammanfattningsvis inte finna att det aktuella ärendet är felaktigt handlagt.

AA kommenterade remissvaret.

Kompletterande uppgifter inhämtades per telefon från BB. Därvid framkom att AA hade ombesörjt översättning av återopade handlingar och att Socialstyrelsen den 8 juni 2005 hade fattat beslut i ärendet.

I ett beslut den 18 oktober 2005 anförde *JO André* följande.

Bedömning

Inledningsvis vill jag framhålla följande. En myndighet är, med vissa undantag som här saknar intresse, inte skyldig att tillse att personalen har särskilda språkkunskaper eller att godta handlingar som är skrivna på ett främmande språk. Det innebär i det aktuella ärendet att frågan om Socialstyrelsens skyldighet att pröva AA:s ansökan på grundval av de på spanska avfattade handlingarna har ett direkt samband med frågan om Socialstyrelsens skyldighet att översätta handlingarna.

Socialstyrelsen har i sitt remissvar utförligt belyst behovet av att vissa efterfrågade handlingar översätts, skälen för att sökanden ombeds ombesörja översättning av

materialet i ärenden av aktuellt slag samt redogjort för de rättsliga utgångspunkterna för sitt ställningstagande. När det gäller ifrågavarande slag av ärenden förefaller det ligga nära till hands att en sökande som bedöms kunna ordna en översättning på egen hand ombeds inkomma med en sådan. Socialstyrelsen har uppenbarligen funnit att AA har haft förutsättningar att presterat en översättning av aktuella handlingar. Det som har kommit fram ger mig inte anledning att kritisera Socialstyrelsens hantering av frågan om översättning.

Vad som i övrigt har framkommit föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.